

SPÓJNA POLITYKA DLA ROZWOJU

PRZEWODNIK

**WPŁYW POLSKIEJ I EUROPEJSKIEJ
POLITYKI NA SYTUACJĘ MIESZKAŃCÓW
KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ**

OPRACOWANIE: Katarzyna Szeniawska, Magdalena Trojanek

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD: RZECZYOBRAZKOWE.PL

KONSULTACJA REDAKCYJNA: Jan Bazyl

WYDAWCA: Grupa Zagranica

ISBN: 978-83-943617-3-0

KONTAKT:

Grupa Zagranica
ul. Noakowskiego 10/6a
00-666 Warszawa
grupa@zagranica.org.pl
www.zagranica.org.pl

Publikacja została wydana dzięki wsparciu finansowemu w ramach programu „Obywatele dla Demokracji”, finansowanego ze środków Europejskiego Obszaru Gospodarczego (fundusze EOG).

Publikacja – wydana dzięki wsparciu finansowemu Komisji Europejskiej – wyraża opinie jedynie jej autorów i Komisja Europejska nie może być pociągnięta do odpowiedzialności w zakresie wykorzystywania informacji w niej zawartych.

WSTĘP

Polska – podobnie jak wiele państw wysoko rozwiniętych – deklaruje wsparcie dla krajów rozwijających się. Zobowiązania te są zapisane nie tylko w licznych porozumieniach międzynarodowych, których stroną jest Polska, ale także na przykład w polskiej Ustawie o współpracy rozwojowej. Polskie wsparcie dla krajów rozwijających się obejmuje głównie składki do budżetu pomocowego Unii Europejskiej i niektórych agend Organizacji Narodów Zjednoczonych, preferencyjne kredyty udzielane tym krajom przez Ministerstwo Finansów oraz projekty rozwojowe realizowane ze środków publicznych przez administrację państwową bezpośrednio lub pośrednio przez polskie organizacje pozarządowe.

W 2015 roku Polska wydała na oficjalną pomoc rozwojową (*ang.* ODA – *Official Development Assistance*) prawie 1,66 miliarda złotych. Z kolei budżet Unii Europejskiej na ten cel – złożony ze składek państw członkowskich oraz z łącznej sumy „indywidualnych” ODA tych państw – wynosi blisko 58,2 miliardów euro rocznie¹.

Jednak działania i przepływy finansowe w zakresie pomocy rozwojowej nie są wcale najważniejszym mechanizmem wpływu na sytuację krajów rozwijających się – krajowa i europejska polityka handlowa, inwestycyjna, migracyjna czy energetyczna i klimatyczna mają często dużo większe znaczenie dla tych państw niż przedsięwzięcia stricte pomocowe. Niestety, wiele obszarów tych polityk – na poziomie zarówno Polski, jak i Unii Europejskiej – w obecnym kształcie nie tylko nie służy poprawie sytuacji krajów rozwijających się, ale nawet ją pogarsza, podważając rezultaty i sensowność współpracy rozwojowej. Dbałość o tak zwaną spójność polityki na rzecz rozwoju jest prawnym zobowiązaniem w Unii Europejskiej. Zarówno w Polsce, jak i w Europie podejmuje się coraz więcej inicjatyw i debat w tym zakresie, nadal jednak za mało teoretycznych ustaleń przekłada się na działania praktyczne i rzeczywiste zmiany.

Celem niniejszego przewodnika, opracowanego przez Grupę Zagranica – federację organizacji pozarządowych zaangażowanych w tematykę globalnego rozwoju – jest przybliżenie zagadnienia współpracy rozwojowej i zwrócenie ich uwagi na to, w jaki sposób różne obszary polskiej polityki i zaangażowanie Polski na arenie europejskiej polityki wpływają na sytuację krajów rozwijających się.

CZYM JEST SPÓJNOŚĆ POLITYKI NA RZECZ ROZWOJU?

Spójność polityki na rzecz rozwoju (ang. *PCD – Policy Coherence for Development*) polega na uwzględnianiu celów współpracy rozwojowej w realizacji wszystkich polityk krajów Unii Europejskiej, a szczególnie tych, które mogą mieć wpływ na kraje rozwijające się. W praktyce oznacza to przeciwdziałanie negatywnym skutkom europejskich polityk dla krajów globalnego Południa oraz budowanie pozytywnych synergii pomiędzy tymi obszarami polityki a współpracą rozwojową.

Do kluczowych – z punktu widzenia sytuacji krajów rozwijających się – obszarów polityki należą: polityka handlu i inwestycji, polityka rolna, polityka migracyjna (w tym polityka wizowa), polityka energetyczna i związana z nią polityka klimatyczna. Każdy z tych obszarów ma swoją specyfikę i w inny sposób wpływa na sytuację krajów rozwijających się. Klasycznym przykładem braku spójności jest europejska Wspólna Polityka Rolna, która – oferując rozbudowany system wsparcia dla europejskich rolników – utrudnia konkurowanie na rynku produktów rolnych producentom i producentkom z krajów rozwijających się, gdzie rolnictwo często stanowi podstawę gospodarki i utrzymania dla ogromnej większości populacji. Na kolejnej stronie znajduje się uproszczona graficzna ilustracja na czym polega spójność polityki na rzecz rozwoju na przykładzie polityki rolnej.

Kraj rozwinięty

Kraj rozwijający się

WSPÓŁPRACA ROZWOJOWA

**DECYZJA LUB INSTRUMENT
POLITYCZNY**
np. przekazanie pomocy
rozwojowej na cele wsparcia
rozwoju rolnictwa

ZAKŁADANE CELE
np. zwiększenie produkcji
rolnej w danym kraju
rozwijającym się

REZULTATY BEZPOŚREDNIE
np. wzrost dochodu rolników
i rolniczek w krajach
rozwijających się

REZULTATY POŚREDNIE
np. zmniejszenie
ubóstwa i głodu

POLITYKA ROLNA

**DECYZJA LUB INSTRUMENT
POLITYCZNY**
np. wsparcie cen produktów
rolnych i subsydia dla sektora
rolnego

ZAKŁADANE CELE
np. zwiększenie lokalnej
produkcji w krajach
rozwiniętych

REZULTATY BEZPOŚREDNIE
np. wzrost dochodu
rolników i rolniczek w
krajach rozwiniętych

REZULTATY POŚREDNIE
tzw. „rozlane” (ang.
spill-over) np. zaniżanie
cen żywności na
światowym rynku
i zmniejszenie dochodu
rolników i rolniczek
w krajach rozwijających
się, którzy i które nie są
w stanie konkurować
z niskimi cenami
produktów z krajów
rozwiniętych

Źródło: opracowanie i tłumaczenie własne na podstawie *Better Policies for Development 2015. Policy coherence and green growth*, 2015
- <http://www.oecd.org/development/better-policies-for-development-2015-9789264236813-en.htm> [dostęp: 14 kwietnia 2016 roku], OECD

Na zdjęciu: zatłoczone ulice Kampali
w dniu roboczym, 2014, fot. Wojciech
Niewiński, Fundacja Ustyszeć Afrykę.

Przykłady różnych obszarów polityki Polski i Unii Europejskiej oraz ich wpływ na kraje rozwijające się

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE

W 2015 roku globalna oficjalna pomoc rozwojowa wyniosła 131,6 miliarda dolarów, z kolei bezpośrednie inwestycje zagraniczne w krajach rozwijających się osiągnęły 741 miliardów dolarów². Prawie sześciokrotnie więcej pieniędzy przeznaczanych przez biznes to dużo większa możliwość wpływu na sytuację w krajach Południa. Wpływ ten zbyt często jest negatywny. Społecznie i ekologicznie nieodpowiedzialne praktyki różnych firm europejskich (także polskich), które prowadzą działalność w krajach rozwijających się, są dobrze udokumentowane. Wiele firm odzieżowych nadal korzysta z usług fabryk drastycznie naruszających prawa pracownicze. Przedsiębiorstwa wydobywcze niejednokrotnie nie liczą się z kwestiami ochrony środowiska, ani z prawami pracowniczymi. Ponieważ europejskie firmy funkcjonują często za pośrednictwem przedsiębiorstw zależnych i podwykonawców, bardzo trudno jest regulować ich działanie ze strony zarówno Unii Europejskiej, jak i krajów, w których prowadzą działania.

Więcej na ten temat:

Raport monitoringowy Grupy Zagranica „Polska współpraca rozwojowa. Raport 2014” (<http://zagranica.org.pl/publikacje/monitoring-wspolpracy-rozwojowej/polska-wspolpraca-rozwojowa-raport-2014>, s. 30)

ENERGIA I BIOPALIWA

Europejska dyrektywa upowszechniająca stosowanie energii ze źródeł odnawialnych, silnie propagując użycie biopaliw, przyczyniła się pośrednio do przejmowania przez duże firmy zajmujące się produkcją biopaliw gruntów używanych dotąd na produkcję żywności przez drobnych rolników. Doprowadziło to do wzrostu cen żywności w tych regionach i zachwiania bezpieczeństwa żywnościowego wielu krajów.

Więcej na ten temat:

Publikacja Grupy Zagranica „Spójność polityki na rzecz rozwoju. Krajowe studia przypadku” (<http://zagranica.org.pl/publikacje/spojnosc-polityki-na-rzecz-rozwoju/spojnosc-polityki-na-rzecz-rozwoju-krajowe-studia>, s. 25)

FINANSE I PODATKI

Ważnym przykładem niespójności polityki są regulacje w obszarze międzynarodowej polityki finansowej i podatkowej, które obecnie umożliwiają europejskim firmom i korporacjom działającym w krajach rozwijających się unikanie opodatkowania (zarówno w krajach, w których firmy te funkcjonują, jak i w Unii Europejskiej), co rocznie kosztuje budżety krajów rozwijających się niemal sześciokrotnie więcej, niż otrzymują one w ramach pomocy rozwojowej. Średni udział dochodów z podatków w produkcie krajowym brutto w krajach rozwijających się wynosi 13%, podczas gdy w większości państw europejskich udział ten wynosi średnio ponad 40% produktu krajowego brutto³. 2,7 -3,6 biliona złotych rocznie „ucieka” z budżetów krajów rozwijających się w wyniku unikania opodatkowania i innych nielegalnych przepływów finansowych. Rządy tych państw pieniędzy na zaspokojenie potrzeb swoich obywateli muszą szukać gdzie indziej. Najczęściej sięgają po pomoc międzynarodową lub po pożyczki zagraniczne, które zadłużają niektóre państwa na lata. Oba rozwiązania są niewystarczające, tymczasowe i nietrwałe.

Więcej na ten temat:

Baza wiedzy na stronie Grupy Zagranica (<http://zagranica.org.pl/baza-wiedzy/spojnosc-polityk-na-rzecz-rozwoju/jaki-jest-zwiazek-miedzy-polityka-fiskalna-rozwojem>)

MIGRACJE I BEZPIECZEŃSTWO

Wzrastający w ostatnim roku nacisk na wzmocnienie kontroli granicznej i przekierowanie finansowania na działania związane z tzw. „bezpieczeństwem” zagrażają realizacji celów rozwojowych, takich jak eliminacja ubóstwa i dbanie o prawa człowieka, które spadają niżej na skali priorytetów politycznych. Zewnętrzna polityka migracyjna jest często używana do wsparcia partnerów w krajach trzecich w walce z nielegalną migracją. Jednocześnie współpraca rozwojowa jest traktowana jako narzędzie „zarządzania” migracją; jej dostarczenie jest uwarunkowane przestrzeganiem przez państwa trzecie umów o readmisji i zatrzymywaniu tzw. „nielegalnych” migrantów. Ponadto konserwatywna i selektywna polityka Unii Europejskiej w zakresie migracji i regulacji wizowych uniemożliwia swobodny przepływ osób między krajami partnerskimi a Unią Europejską, utrudniając wymianę wiedzy i technologii oraz blokując wzrost gospodarczy, który – według wielu analiz – nastąpiłby w wyniku liberalizacji polityki wizowej i przyniósłby korzyści zarówno Unii Europejskiej, jak i krajom pochodzenia migrantów i migrantek.

Więcej na ten temat:

Raport konfederacji CONCORD „Spotlight Report 2015: Migration and Development” (<http://library.concordeurope.org/record/1635/files/DEEEP-REPORT-2016-009.pdf>)

ROLNICTWO I HANDEL

Klasycznym przykładem braku spójności jest europejska Wspólna Polityka Rolna, która – oferując rozbudowany system wsparcia dla europejskich rolników – utrudnia konkurowanie na rynku produktów rolnych producentom z krajów rozwijających się, gdzie rolnictwo często stanowi podstawę gospodarki i utrzymania dla ogromnej większości populacji. Niedawna reforma Wspólnej Polityki Rolnej, mimo minimalnego postępu w kwestii redukcji dopłat eksportowych, utrzymała część mechanizmów szkodliwych dla krajów rozwijających się.

Więcej na ten temat:

Baza wiedzy na stronie Grupy Zagranica (<http://zagranica.org.pl/baza-wiedzy/spojnosc-polityk-na-rzecz-rozwoju/jaki-jest-zwiazek-miedzy-polityka-rolna-rozwojem>)

KLIMAT

Zmiany klimatyczne, przyczyniając się do anomalii pogodowych – susz, powodzi i huraganów – bezpośrednio dotyczą milionów ludzi na całym świecie. Cierpią na tym szczególnie mieszkańcy krajów rozwijających się. Mimo wydawania milionów euro na wspieranie walki ze skutkami zmian klimatycznych i wynikających z nich kryzysów żywnościowych, państwa Unii Europejskiej nadal pozostają u źródła problemu, emitując ogromne ilości gazów przyczyniających się do zmian klimatycznych. Unii Europejskiej od lat nie udaje się przyjąć ambitnej polityki klimatycznej na rzecz ograniczenia emisji. Szacuje się, że blisko 200 milionów ludzi będzie zagrożonych głodem (głównie w Afryce i Azji Południowo-Wschodniej) jeśli średnia temperatura na świecie wzrośnie o więcej niż 2°C.

Więcej na ten temat:

Publikacja Grupy Zagranica „Spójność polityki na rzecz rozwoju. Krajowe studia przypadku” (<http://zagranica.org.pl/publikacje/spojnosc-polityki-na-rzecz-rozwoju/spojnosc-polityki-na-rzecz-rozwoju-krajowe-studia>, s. 21)

STUDIUM PRZYPADKU: BIOPALIWA ⁴

Celem zobrazowania na czym polega nieprzebranie spójności polityki na rzecz rozwoju posłużymy się przykładem polityki Unii Europejskiej w obszarze biopaliw. Jednym z krajów rozwijających się, który może ucierpieć na skutek przejmowania gruntów rolnych przez duże firmy zajmujące się produkcją biopaliw, jest Etiopia. Etiopia jest również jednym z krajów priorytetowych polskiej współpracy rozwojowej.

Rolnictwo w Etiopii

Rolnictwo jest kluczowym sektorem gospodarki w Etiopii, odpowiedzialnym za 46,6% PKB tego kraju oraz 90% eksportu. Produkcja zbóż stanowi $\frac{3}{4}$ produkcji rolniczej. 35% ludności Etiopii cierpi jednak w skutek niedożywienia, zaś aż 2,5 miliona ludzi potrzebuje pomocy żywnościowej.

95% rolniczego PKB Etiopii wytwarzane jest przez 12,7 miliona drobnych rolników, którzy utrzymują się w oparciu o mało odporne, uzależnione od opadów deszczu gospodarstwa. Drobni rolnicy stanowią największą część ubogiej ludności w Etiopii. Są mocno narażeni na braki żywności, a ich sytuację pogarszają dodatkowo takie czynniki presji jak: degradacja gleby, wzrost populacji, brak stabilnych praw do gruntów, ograniczona powierzchnia dostępnego gruntu, wysokie bezrobocie, klęski żywiołowe, jak również niestabilny rynek światowy.

40% etiopskich gospodarstw domowych postrzega ograniczoną powierzchnię dostępnych gruntów rolnych jako główną przyczynę stagnacji produktywności rolniczej. Zgodnie z etiopską konstytucją, ziemia jest „nierozdzielnie wspólną własnością narodów, narodowości i ludów Etiopii”. Konstytucja gwarantuje prawo alokowania gruntów na rzecz dorosłych etiopskich rolników przez państwo, bezpłatnie, pod warunkiem jednak, że są one dostępne. Ponieważ jednak brakuje ziemi, ponad połowa drobnych rolników uprawia działki o powierzchni 1 ha lub mniejszej.

Etiopska polityka rolna a przejmowanie ziemi

Zgodnie ze swoją strategią industrializacji w oparciu o rolnictwo, Etiopia jest bardzo atrakcyjnym krajem dla wielkich inwestycji w grunty rolne. Rząd oferuje ogromne połacie ziemi po bardzo niskich cenach, wraz z pięcioletnim zwolnieniem podatkowym. Według International Land Coalition, od 2000 do 2012 roku zatwierdzone zostało w Etiopii 56 wielkoskalowych (tj. większych niż 200 ha) inwestycji w grunty rolne, na całkowitej powierzchni wynoszącej aż 2,4 mln ha. Od 2006 sektorami, w których dokonywano największych inwestycji były: uprawa kwiatów, intensywne uprawy roślin, uprawa żywności, hodowla zwierząt na mięso oraz biopaliwa. Zgodnie z dostępnymi etiopskimi danymi, przejścia gruntów w wyniku bezpośrednich inwestycji zagranicznych koncentrują się w regionach o bardziej żyznych ziemiach, bądź z lepszym dostępem do rynku, takich jak Amhara, Oromia i Benshangul. Wszystkie inwestycje zagraniczne stanowią własność prywatną. Oficjalnie, rząd twierdzi, że inwestorom są oddawane tylko niezajmowane przez nikogo albo w niewielkim stopniu użytkowane tereny, zaś mieszkańcy alokowanych terenów otrzymują rekompensatę. Problem tkwi w tym, że nie ma oficjalnej definicji „niezajmowanego” albo „niedostatecznie użytkowanego” gruntu, dlatego też często inwestorom udostępniane są pastwiska, łąki, lasy czy ciekły wodne wykorzystywane przez lokalne społeczności, które nie są aktywnie zajmowane czy uprawiane.

W oparciu o dostępne dane, nie można stwierdzić, że Etiopczycy żyjący na obszarach, gdzie dokonano inwestycji, odnieśli z nich korzyści, które byłyby zgodne z rządowym celem zrównoważonego rozwoju drobnego rolnictwa. Nie ma również dowodów na to, że zrealizowano w ten sposób któryś z szerszych celów polityki rozwoju, takich jak tworzenie miejsc pracy, rozwój infrastruktury, transfer technologii, czy zwiększenie zarobków w obcych walutach. Przeciwnie, zwiększona presja i konkurencja o grunty, zwłaszcza o żyzne ziemie na obszarach wiejskich mogą jeszcze bardziej pogorszyć dostęp biednych i głodujących ludzi do zasobów naturalnych, od których zależy ich bezpieczeństwo żywnościowe i utrzymanie.

Etiopski przemysł biopaliwowy a polityka Unii Europejskiej

Przemysł biopaliwowy jest w Etiopii bardzo aktywny, choć reprezentuje tylko 2% całego sektora rolniczego i ma udział 6% w transakcjach dotyczących gruntów. Większość terenów zajmowanych na potrzeby upraw biopaliw (takich jak jatrofa, rącznik pospolity, olej palmowy) w Etiopii to wielkoskalowe farmy lub tereny leśne, ponieważ rozdrobnione czy zdegradowane grunty nie przyniosłyby odpowiedniego zysku z inwestycji. Wraz ze wzrostem skali upraw nasila się konflikt pomiędzy zasobami służącymi do produkcji żywności i energii.

Firmy europejskie są istotnymi graczami w etiopskim przemyśle biopaliwowym. Oznacza to jasną sprzeczność między współpracą rozwojową Unii Europejskiej, wspierającą bezpieczeństwo żywnościowe drobnych rolników, a europejskimi inwestycjami zagranicznymi w Etiopii w uprawę agropaliw, w duchu rozwoju konkurencyjnej gospodarki Europy opartej o odnawialne źródła energii. W szerszym kontekście, europejskie inwestycje w biopaliwa w Etiopii nie są nakierowane na ułatwienie etiopskim producentom dostępu do lokalnego rynku, lecz raczej na promowanie interesów europejskich inwestorów na rynku globalnym.

Pojawiają się głosy krytyczne dotyczące celowości polityki Unii dotyczącej energii z biopaliw oraz jej potencjalnie negatywnego wpływu na wahania światowych cen żywności, wahania cen energii i emisje gazów cieplarnianych generowane przez cały cykl życia agropaliw.

Jako kraj członkowski Unii Europejskiej, Polska jest współodpowiedzialna za monitorowanie skutków wprowadzenia wiążącego celu Unii dotyczącego zwiększenia udziału biopaliw (określonego w dyrektywie dotyczącej produkcji energii ze źródeł odnawialnych z kwietnia 2009) dla warunków życia drobnych rolników w krajach rozwijających się, takich jak Etiopia. Szacuje się, że około 40 milionów hektarów ziemi trzeba będzie przekształcić na uprawy roślin do produkcji biopaliw, żeby zaspokoić rosnące potrzeby Unii Europejskiej w tym zakresie do 2020 roku. Przewiduje się, że będzie to dotyczyć w dużym stopniu terenów w krajach rozwijających się, a zmiana rodzaju upraw może się odbyć kosztem drobnych rolników uprawiających rośliny spożywcze, co z kolei może wpłynąć na ceny żywności na lokalnych rynkach⁵. Szacuje się, że do 2013 roku aż 6 milionów hektarów w Afryce Subsaharyjskiej i 17 milionów hektarów ziemi na całym świecie znalazło się pod kontrolą firm liczących na zyski ze sprzedaży roślin wykorzystywanych do produkcji agropaliw⁶.

W kwietniu 2015 roku Komisja Ochrony Środowiska, Zdrowia i Praw Konsumentów (ENVI) Parlamentu Europejskiego w porozumieniu z Radą zdecydowała się jednak ograniczyć udział biopaliw – nie może ich być więcej niż 7% całkowitego zużycia. Mimo tego ograniczenia 10% energii zużywanej w transporcie ma wciąż pochodzić ze źródeł odnawialnych. Zdaniem wielu organizacji społeczeństwa obywatelskiego, 7% udziału paliw to wciąż za dużo. Według danych organizacji ActionAid, każdego roku Europejczycy spalają w swoich samochodach taką ilość żywności, która pozwoliłaby wykarmić 100 milionów ludzi. Tymczasem (przykładowo) od 2012 roku Unia Europejska wydała 1,6 miliarda złotych na walkę z kryzysem żywnościowym w krajach Sahelu. Według wielu analiz, do dramatycznych susz i pustynnienia – leżących u podstaw kryzysu – przyczyniły się zmiany klimatu, choć jako pośrednie przyczyny kryzysu wymienia się również politykę handlową i politykę wobec biopaliw w państwach wysoko rozwiniętych⁷.

SPÓJNOŚĆ POLITYKI NA RZECZ ROZWOJU – POLSKI I EUROPEJSKI KONTEKST PRAWNO-INSTYTUCJONALNY

Prawne zobowiązanie krajów Unii Europejskiej do dbania o spójność polityki na rzecz rozwoju wynika z zapisów Traktatu Lizbońskiego (art. 208) i jest podejściem promowanym zarówno przez Unię Europejską, jak i Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Mimo tego zobowiązania tylko 8% analiz oddziaływania (ang. *impact assessment*) nowych propozycji legislacyjnych i politycznych Unii Europejskiej w roku 2014 uwzględniło ich potencjalny wpływ na kraje rozwijające się⁸.

TRAKTAT O FUNKCJONOWANIU UNII EUROPEJSKIEJ

Art. 208. Współpraca na rzecz rozwoju

- 1. Polityka Unii w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju jest prowadzona zgodnie z zasadami i celami działań zewnętrznych Unii. Polityka Unii i polityka Państw Członkowskich w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju uzupełniają się i wzmacniają wzajemnie. Głównym celem polityki Unii w tej dziedzinie jest zmniejszenie, a docelowo, likwidacja ubóstwa. **Przy realizacji polityk, które mogłyby mieć wpływ na kraje rozwijające się, Unia bierze pod uwagę cele współpracy na rzecz rozwoju.****
- 2. Unia i Państwa Członkowskie szanują zobowiązania i uwzględniają cele, na które wyraziły zgodę w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych właściwych organizacji międzynarodowych.**

Również polska Ustawa o współpracy rozwojowej z 2011 roku (Dz.U. z 2011 r., Nr 234, poz. 1386) odwołuje się w art. 13 do spójności polityki na rzecz rozwoju, zobowiązując ministra spraw zagranicznych do koordynacji polskiej współpracy rozwojowej, co obejmuje również kwestie dbałości o spójność programów rządowych z celami współpracy rozwojowej.

USTAWA O WSPÓŁPRACY ROZWOJOWEJ Z 2011 ROKU

Art. 13. Zadania ministra właściwego do spraw zagranicznych w zakresie współpracy rozwojowej

(...)

- 2. Minister właściwy do spraw zagranicznych koordynuje współpracę rozwojową przez:**

- 1) uzgadnianie założeń wydatkowania środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań z zakresu współpracy rozwojowej, których dysponentami są inne organy administracji rządowej;**
- 2) opiniowanie programów i strategii rządowych pod względem ich spójności z celami i priorytetami współpracy rozwojowej, określonymi w Programie.**

Ministerstwo Spraw Zagranicznych podjęło już pierwsze kroki jeśli chodzi o budowanie mechanizmów instytucjonalnych, które mają pozwolić na zapewnienie większej spójności na rzecz rozwoju.

Zasada spójności polityki na rzecz rozwoju, zobowiązanie poszczególnych resortów do wzajemnej koordynacji działań w tym zakresie oraz do zapewnienia, że realizowane polityki sektorowe są zgodne z Celami Zrównoważonego Rozwoju (Sustainable Development Goals) zostały wpisane do nowego Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej 2016-2020 (Rozdział XIII. Zasady współpracy rozwojowej, pkt. 2 Spójność polityki na rzecz rozwoju). W dokumencie przyjętym przez Radę Ministrów we wrześniu 2015 roku określono również obszar priorytetowy dla spójności polityki na rzecz rozwoju w Polsce. Jest to walka z nielegalnymi przepływami finansowymi, a w szczególności walka z unikaniem opodatkowania oraz z praniem pieniędzy. Roczne plany na 2016 r. dotyczące realizacji tego obszaru priorytetowego przygotowywane są przez Ministerstwo Finansów.

Ponadto Minister Spraw Zagranicznych na mocy Ustawy o współpracy rozwojowej powołał Radę Programową Współpracy Rozwojowej, do której zaprosił przedstawicieli i przedstawicielki kluczowych resortów, instytucji i klubów parlamentarnych, powołał także specjalny międzyresortowy zespół do spraw spójności polityki na rzecz rozwoju. Istotnym krokiem w „uspójnianiu” polskiej polityki było umieszczenie pytania dotyczącego potencjalnego wpływu regulacji na kraje rozwijające się (a konkretnie na kraje priorytetowe polskiej

współpracy rozwojowej) w nowelizacji „Wytycznych do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego w 2015 r”⁹.

Jednakże póki co temat globalnego rozwoju znajduje się na marginesie zainteresowania poszczególnych polskich resortów oraz parlamentu, a tymczasem do realizacji potrzebne jest zaangażowanie całego rządu oraz władz ustawodawczych. Im więcej osób w resortach i parlamencie zdaje sobie sprawę z wagi spójności polityki na rzecz rozwoju, tym większe prawdopodobieństwo, że poszczególne polityki krajowe i europejskie będą dbać nie tylko o interes poszczególnych krajów rozwiniętych, ale też o dobro społeczeństw krajów rozwijających się.

Europejska konfederacja organizacji pozarządowych CONCORD mierzyła poziom świadomości o spójności polityki na rzecz rozwoju wśród reprezentantów i reprezentantek ministerstw oraz parlamentów z państw członkowskich Unii Europejskiej. Sytuacja jest alarmująca w przypadku rządów państw, takich jak Estonia, Francja, Węgry, Litwa, Malta i Hiszpania. Do powyższej listy krajów, należy dodać parlamenty Republiki Czeskiej, Austrii, Chorwacji, Łotwy, Polski, Portugalii, Rumunii i Słowacji, gdzie poziom świadomości dotyczący spójności polityk jest krytycznie niski. Generalnie stwierdzono, że poziom świadomości jest znacznie niższy wśród parlamentarzystów i parlamentarzystek niż w poszczególnych rządach.

POZIOM ŚWIADOMOŚCI O SPÓJNOŚCI POLITYKI NA RZECZ ROZWOJU WŚRÓD MINISTERSTW W 25 PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH UNII EUROPEJSKIEJ

Krytycznie niski

7 12 5 1

Dosyć niski

Wysoki

POZIOM ŚWIADOMOŚCI O SPÓJNOŚCI POLITYKI NA RZECZ ROZWOJU W PARLAMENCIE W 25 PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH UNII EUROPEJSKIEJ

Krytycznie niski

15 4 5 1

Wysoki

Źródło: opracowano na podstawie: Spotlight report 2015. Operationalising Policy Coherence for Development, CONCORD - <http://library.concordeurope.org/record/1634/files/DEEEP-REPORT-2016-008.pdf>. [dostęp: 14 kwietnia 2016 roku].

Na zdjęciu: kobiety wyrabiające lokalne rękodzieło, zrzeszone w ramach kobiecego Stowarzyszenia Kadwid, na wyspach Ssese w Ugandzie, 2014, fot. Wojciech Niewiński, Fundacja Usłyszeć Afrykę.

DOBRE PRAKTYKI W ZAKRESIE SPÓJNOŚCI POLITYKI NA RZECZ ROZWOJU

Poniższa tabelka pokazuje kilka przykładowych dobrych praktyk w zakresie realizowania koncepcji spójności polityki na rzecz rozwoju (skrót: PCD), które zostały zidentyfikowane w kilku państwach członkowskich Unii Europejskiej, a które mogą służyć za wzajemną inspirację¹⁰.

BELGIA ▶ Udział organizacji społecznych w specjalistycznej Radzie Doradczej ds. PCD oraz w Państwowej Radzie ds. Zrównoważonego Rozwoju.

DANIA ▶ Dokonano adaptacji Planu Działania dot. PCD (ang. PCD Action Plan), przy aktywnym udziale organizacji społecznych, który między innymi nakazuje, aby poszczególne resorty wzajemnie koordynowały swoją pracę nad legislacją istotną z punktu widzenia PCD.

FINLANDIA ▶ Powołanie Grupy ds. Bezpieczeństwa Żywnościowego, do której należą reprezentanci i reprezentantki organizacji społecznych oraz instytucji badawczych.

LITWA ▶ Powołanie Międzyministerialnej Komisji ds. spójności polityki oraz koordynacji współpracy rozwojowej.

LUKSEMBURG ▶ Powołanie Międzyministerialnej Komisji ds. PCD, która doradza rządowi.

POLSKA ▶ Uwzględnienie potencjalnego wpływu regulacji na kraje rozwijające się (a konkretnie na kraje priorytetowe polskiej współpracy rozwojowej) w nowelizacji „Wytucznych do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego w 2015 r”.

▶ Zdefiniowanie priorytetów w zakresie spójności polityki na rzecz rozwoju w Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej 2016-2020, w koordynacji z właściwym ministerstwem.

▶ Powołanie międzysektorowej i międzyresortowej Rady Programowej Współpracy Rozwojowej.

REPUBLIKA CZESKA ▶ Powołanie międzysektorowej oraz wielopodmiotowej Rządowej Rady ds. Zrównoważonego Rozwoju pod kuratelą Kancelarii Premiera.

▶ Bieżąca rewizja Ram Strategicznych dla Zrównoważonego Rozwoju (które mają być przyjęte do końca 2016 roku) – dokumentu, który będzie zawierał skonsolidowany ramowy program wdrażania Celów Zrównoważonego Rozwoju w Republice Czeskiej.

SZWECJA ▶ Wszystkie ministerstwa są zobowiązane do przygotowania programów działania w zakresie PCD, które łączą swoje cele z poszczególnymi Celami Zrównoważonego Rozwoju.

Na zdjęciu: osada Beduinów w Rahawa (Zachodni Brzeg, Autonomia Palestyńska). Salim Altel przy wyremontowanej przez Polską Akcję Humanitarną cysternie na wodę, fot. Archiwum Polskiej Akcji Humanitarnej.

NOWA AGENDA ROZWOJOWA A SPÓJNOŚĆ POLITYKI NA RZECZ ROZWOJU

Przyjęta we wrześniu 2015 roku na forum ONZ Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju i powiązane z nią 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (ang. *Sustainable Development Goals* – SDGs) mają przyczynić się do całkowitej eliminacji ekstremalnego ubóstwa, zredukowania o połowę liczby osób żyjących poniżej krajowych poziomów ubóstwa, a także do zapewnienia rozwoju społecznego i gospodarczego, uwzględniającego ochronę środowiska i zasobów naturalnych. Tak zwana Agenda 2030 jest kontynuacją Milenijnych Celów Rozwoju, których realizacja przewidziana była na lata 2000-2015. Agenda 2030 wyznacza jakie wyzwania rozwojowe stoją przed globalną społecznością umożliwiając monitorowanie postępów rozwojowych w poszczególnych politykach i programach, które mogą mieć wpływ na rozwój społeczny, gospodarczy

i środowiskowy. Istotną i nową wobec Milenijnych Celów Rozwoju cechą Celów Zrównoważonego Rozwoju jest to, że mają one charakter uniwersalny - odpowiedzialność za jej wdrażanie spoczywa na całej społeczności międzynarodowej: krajach rozwiniętych, krajach rozwijających się i organizacjach międzynarodowych, które je zrzeszają.

Nowa agenda rozwojowa nadała nowy kontekst koncepcji spójności polityki na rzecz rozwoju. Bezpośrednie odniesienie do kwestii spójności można znaleźć w treści celu szczegółowego 17.14, który brzmi: „Zwiększenie spójności polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Stąd też od 2015 roku coraz bardziej popularne staje się pojęcie „spójności polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju” (ang. *Policy Coherence for Sustainable Development* – PCSD). Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju definiuje je jako „instrument

MILENIJNE CELE ROZWOJU

8 CELÓW GŁÓWNYCH
18 CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH
48 WSKAŹNIKÓW

2000

2015

LUDZIE

PLANETA

DOBROBYT

POKÓJ

PARTNERSTWO

polityczny, który integruje ekonomiczny, społeczny, środowiskowy i zarządczy wymiar zrównoważonego rozwoju na każdym etapie tworzenia krajowych i zewnętrznych polityk". Celem PCSD jest zwiększenie zasobów poszczególnych rządów (nie tylko rządów krajów-donorów współpracy rozwojowej) do zwiększenia synergii między ww. wymiarami zrównoważonego rozwoju oraz do godzenia celów polityk krajowych i zewnętrznych.

Niezwykle istotne jest zatem, aby w bieżących i przyszłych procesach programowania i tworzenia legislacji na poziomie krajowym i europejskim, uwzględnić wpływ polskich narodowych polityk na rozwój innych krajów, w szczególności krajów globalnego Południa. Unia Europejska i jej państwa członkowskie powinny ustanowić odpowiednie narzędzia do egzekwowania spójności polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju. Narzędzia te powinny obejmować uprzednią i wtórną ocenę skutków regulacji, konsultacje na poziomie międzyresortowym oraz prowadzenie silnego nadzoru nad polską polityką przez parlament.

W KONTEKŚCIE WPŁYwu REGULACJI KRAJÓw UNII NA KRAJE ROZWIJAJĄCE SIĘ NALEŻY ZWRACAĆ UWAGĘ ZARÓwNO NA KWESTIE GOSPODARCZE, SPOŁECZNE, JAK I ŚRODOWISKOWE.

WPŁYW W SFERZE GOSPODARCZEJ jest często najłatwiej widoczny i może dotyczyć np. kwestii konkurencyjności i dostępu przedsiębiorstw, w tym rolników, z krajów rozwijających się na rynkach krajowych i międzynarodowych.

Umowy handlowe, krajowe regulacje dotyczące wsparcia rolnictwa czy eksportu, ale też wszelkie obostrzenia dotyczące importu produktów do krajów Unii Europejskiej – wszystko to ma bardzo bezpośredni wpływ na sytuację gospodarczą krajów rozwijających się.

WPŁYW ŚRODOWISKOWY może wiązać się np. z przyczynianiem się do wzrostu emisji gazów cieplarnianych (a przez to do zmian klimatu) lub wzrostem zapotrzebowania na surowce i produkty z krajów rozwijających się, których pozyskanie może wiązać się z wyzwaniem ekologicznymi w tych krajach (np. drewno, uprawy plantacyjne, surowce kopalne).

WPŁYW SPOŁECZNY może dotyczyć np. standardów społecznych (w tym warunków pracy) przestrzeganych przez firmy działające lub inwestujące w krajach rozwijających się. Może on również dotyczyć regulacji, które mają wpływ na poziom i typ migracji między krajami rozwijającymi się i krajami UE oraz zjawiska takie jak np. drenaż mózgow.

Ocena potencjalnego lub aktualnego wpływu regulacji na kraje rozwijające się może zostać efektywnie przeprowadzona poprzez:

- ▶ analizę raportów i innej literatury analitycznej udostępnianej przez rządy, a także organizacje międzynarodowe, pozarządowe i instytucje akademickie w innych krajach;
- ▶ konsultacje z odpowiednimi jednostkami w Ministerstwie Spraw Zagranicznych;
- ▶ konsultacje ze środowiskiem akademickim i organizacji pozarządowych.

ZRÓWNOWAŻONE CELE ROZWOJU

17 CELÓw GŁÓwNYCH
169 CELÓw SZCZEGÓŁOWYCH
+300 WSKAŹNIKÓw

2015

2030

(ang. People)

(ang. Planet)

(ang. Prosperity)

(ang. Peace)

(and. Partnership)

REKOMENDACJE

W ostatnich latach coraz więcej państw członkowskich Unii Europejskiej zobowiązało się do przestrzegania spójności polityki na rzecz rozwoju, a w niektórych przypadkach wdrożono konkretne mechanizmy temu służące. Aby przestrzeganie zobowiązań nie zależało wyłącznie od dobrej woli polityków, muszą one być chronione za pomocą mechanizmów instytucjonalnych i strukturalnych, których nie można zignorować mimo zmian w rządach.

Dlatego też Grupa Zagranica za europejską konfederacją CONCORD¹¹ proponuje szereg postulatów odnośnie wdrażania koncepcji spójności polityki na rzecz rozwoju (skrót: PCD).

Rekomendacje dla administracji publicznej

- 1) Cały rząd powinien podjąć polityczne zobowiązanie w sprawie PCD, osadzając go w prawnie wiążącym dokumencie oraz uwzględniając PCD w planie konkretnych działań. Taka operacjonalizacja powinna uwzględnić przy tym jasne cele dla zmian w poszczególnych politykach, które zapewnią, że polityki nie związane bezpośrednio z rozwojem są zgodne z celami rozwojowymi.
- 2) Uwzględnienie koncepcji PCD w krajowych strategiach wdrażania Celów Zrównoważonego Rozwoju.
- 3) Większa przejrzystość w odniesieniu do tego, w jaki sposób rząd radzi sobie z konfliktami interesów i niespójnościami w poszczególnych politykach, a także umożliwienie Parlamentowi oraz innym zewnętrznym interesariuszom (np. organizacjom społecznym) do uczestnictwa w monitoringu i ocenie efektywności mechanizmów wdrażających PCD.
- 4) Stworzenie skutecznych międzyresortowych mechanizmów koordynacji w zakresie PCD, otwartych na uczestnictwo organizacji społeczeństwa obywatelskiego i zapewnienie regularnych spotkań w celu omówienia wpływu krajowej polityki na kraje rozwijające się.
- 5) Wprowadzenie punktów kontaktowych ds. PCD we wszystkich ministerstwach, w celu możliwie szerokiego upowszechnienia koncepcji PCD.

- 6) Wprowadzenie uprzedniej i wtórnej oceny oddziaływania w celu identyfikacji potencjalnego i skutecznego wpływu polityki na zrównoważony rozwój w krajach rozwijających się, przy wykorzystaniu informacji z poszczególnych ambasad i instytucji zajmujących się współpracą rozwojową.
- 7) Regularne i publiczne raportowanie wdrażania PCD na poziomie krajowym.
- 8) Jako państwo członkowskie Unii Europejskiej oraz współustawodawca, rządy i posłowie/posłanki do Parlamentu Europejskiego poszczególnych krajów powinni aktywnie przyczynić się do wzmocnienia mechanizmów wdrożenia PCD na szczeblu unijnym.
- 9) Korzystanie z okazji do wymiany dobrych praktyk z innych państw członkowskich Unii, w szczególności poprzez aktywny udział na forach unijnych i Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju dotyczących PCD.

Rekomendacje dla parlamentu

- 1) Wprowadzenie mechanizmów koordynacyjnych i konsultacyjnych w zakresie PCD, jak na przykład wspólne posiedzenie kilku komisji, szczególnie przy podnoszeniu interdyscyplinarnych tematów takich jak biopaliwa czy polityka klimatyczna.
- 2) Powołanie w Sejmie stałej podkomisji do spraw współpracy rozwojowej, która mogłaby dokonywać regularnych przeglądów polskiej polityki w wymiarze globalnego rozwoju i wydawać w tej sprawie rekomendacje dla rządu i administracji.
- 3) Podjęcie współpracy i stałych konsultacji ze specjalistami wybranych dziedzin, którzy zapewnią techniczne wsparcie decydentom politycznym i pracownikom instytucji rządowych reprezentujących niejednokrotnie rozbieżne stanowiska i interesy poszczególnych resortów.
- 4) Egzekwowanie od rządu regularnych raportów dotyczących wdrażania polityki spójności na rzecz rozwoju oraz zwiększania przejrzystości odnośnie tego, w jaki sposób są podejmowane decyzje związane z konfliktami interesów na linii kraj Unii Europejskiej – kraje rozwijające się.
- 5) Wprowadzenie mechanizmów oceny skutków regulacji w Parlamencie, aby posłowie i posłanki mogli i mogły podejmować bardziej świadome decyzje, które uwzględniają wpływ poszczególnych rozwiązań politycznych na ludzi w krajach rozwijających się, przestrzeganie praw człowieka i ochronę środowiska.
- 6) Regularna wymiana informacji z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz środowiskiem naukowym, którzy mogą zapewnić dane, analizy i ekspertyzę.

CO GRUPA ZAGRANICA ROBI W OBSZARZE SPÓJNOŚCI POLITYKI NA RZECZ ROZWOJU?

Grupa Zagranica prowadzi szerokie działania rzecznicze skierowane do polskiej administracji publicznej, parlamentarzystów i parlamentarzystek oraz – we współpracy z partnerskimi platformami z innych państw Unii Europejskiej – europejskich decydentów. Monitorujemy polską współpracę rozwojową i namawiamy do wprowadzania rozwiązań,

które mają na celu zwiększenie skuteczności działań na rzecz rozwoju, w tym rewizję innych obszarów polskiej i europejskiej polityki, jakie negatywnie oddziałują na sytuację krajów rozwijających się. Grupa Zagranica realizuje również działania informacyjne, podnosząc poziom świadomości polskiego społeczeństwa na tematy związane z globalnym rozwojem.

Przypisy

- 1 *European Commission calls for renewed commitments to reach targets on official development assistance*, European Commission – Press release – http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4747_en.htm [dostęp: 14 kwietnia 2016 roku].
- 2 *Podatki w krajach rozwijających się: zwiększanie środków rozwojowych*, House of Commons, Międzynarodowy Komitet do spraw Rozwoju, czwarty raport sesji 2012–2013, 16 lipca 2012 roku, s. 5.
- 3 *Development aid rises again in 2015, spending on refugees doubles*, OECD – <http://www.oecd.org/dac/development-aid-rises-again-in-2015-spending-on-refugees-doubles.htm> [dostęp: 15 kwietnia 2014 roku].
- 4 Opracowano na podstawie studium przypadku czeskiego Forum Współpracy Rozwojowej FORS opublikowanego w publikacji Grupy Zagranica „Spójność polityki na rzecz rozwoju.
- 5 *Land grabbing for biofuels must stop*, GRAIN – <http://www.grain.org/article/entries/4653-land-grabbing-for-biofuels-must-stop> [dostęp: 20 lipca 2014 roku].
- 6 *Gorączka agropaliw*, Michał Augustyn – <http://recyklingidei.pl/augustyn-goraczka-agropaliw> [dostęp: 15 kwietnia 2014 roku].
- 7 *Food crisis in the Sahel. The crisis that refuses to go away*, Concern – https://www.concern.net/sites/www.concern.net/files/media/page/food_crisis_in_sahel-web.pdf [dostęp: 20 lipca 2014 roku].
- 8 *Spotlight report 2015. The European Commission: 'better regulation package will it serve poverty eradication and human right?'*, CONCORD – <http://library.concordeurope.org/record/1636/files/DEEEP-REPORT-2016-010.pdf>.

NASZE MATERIAŁY:

- ▶ *Pomagamy czy szkodzimy? O relacjach między krajami rozwiniętymi a krajami globalnego Południa* – animacja wprowadzająca do tematyki spójności polityki na rzecz rozwoju (źródło: <http://bit.ly/animacjaPCD>).
- ▶ *Jak mówić i pisać o (nie)spójności polityki na rzecz rozwoju. Przewodnik dla mediów*, 2014 rok (źródło: http://zagranica.org.pl/sites/zagranica.org.pl/files/attachments/Publikacje/PCD/gz_pcd_przewodnik_media_www.pdf).
- ▶ *Worldwise Europe PCD Study. Spójność polityki na rzecz rozwoju – krajowe studia przypadków*, 2014 rok – studia przypadków z ośmiu krajów europejskich na temat spójności polityki na rzecz rozwoju (źródło: <http://www.zagranica.org.pl/aktualnosci/niespojnosci-polityki-narzecz-rozwoju-nowy-raport-o-polskiej-i-europejskiej-wspolpracy>).
- ▶ *Policy Coherence for Development in Eastern Partnership Countries. Case studies - raport* (w języku angielskim) zawiera 4 studia przypadków z Republiki Czeskiej, Węgier, Słowacji i Polski, ilustrujące (nie)spójność pomiędzy współpracą rozwojową a innymi „nie-rozwojowymi” politykami tych krajów (źródło: <http://zagranica.org.pl/publikacje/spojnosc-polityki-na-rzecz-rozwoju/policy-coherence-development-eastern-partnership>).
- ▶ *Baza wiedzy* – zestaw informacji na temat spójności polityki na rzecz rozwoju i innych zagadnień związanych ze współpracą rozwojową na stronie internetowej Grupy Zagranica (źródło: <http://www.zagranica.org.pl/baza-wiedzy>).
- ▶ *Materiały dziennikarskie nt. spójności polityki na rzecz rozwoju* – reportaże i inne materiały dziennikarskie powstałe we współpracy z Grupą Zagranica (źródło: <http://zagranica.org.pl/baza-wiedzy/spojnosc-polityki-na-rzecz-rozwoju/materiały-dziennikarskie-nt-spojnosci-polityki-na>).
- ▶ *Coherent Policies* – sekcja na stronie internetowej europejskiej federacji organizacji pozarządowych CONCORD, poświęcona spójności polityki na rzecz rozwoju, gdzie między innymi dostępny jest coroczny raport *Spotlight on EU Policy Coherence for Development* (w języku angielskim) na temat kwestii spójności w polityce Unii Europejskiej (źródło: <http://www.concordeurope.org/coherent-policies>).

Na zdjęciu: jedna z głównych ulic w miejscowości Aburi, w Ghanie, 2013, fot. Paulina Skiba, Fundacja Usłyszeć Afrykę.

Zdjęcie na okładce

9 Wytoczne do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego w 2015 r., Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów - <http://www.mg.gov.pl/files/Wytoczne%20OW%20+%20s%C5%82owniczek%20po%20RM.pdf> [dostęp: 14 kwietnia 2016 roku].

10 Opracowano na podstawie: *Spotlight report 2015. Operationalising Policy Coherence for Development*, CONCORD - <http://library.concordeurope.org/record/1634/files/DEEEP-REPORT-2016-008.pdf>.

11 *Spotlight report 2015. Operationalising Policy Coherence for Development*, CONCORD - <http://library.concordeurope.org/record/1634/files/DEEEP-REPORT-2016-008.pdf>.

Uczennice Ośrodka Kształcenia Zawodowego Kalaya na Wyspach Ssese w Ugandzie. Zajęcia sportowe w projekcie Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży z wysp Ssese. fot. Wojciech Niewiński, Fundacja Usłyszeć Afrykę.

O projekcie

Grupa Zagranica w ramach projektu „Obywatelski monitoring polskiej współpracy rozwojowej” realizuje statutowe działania polegające na obywatelskiej kontroli państwa oraz uczestniczy w kształtowaniu polityki w zakresie współpracy rozwojowej. Celem projektu jest między innymi podniesienie świadomości społeczeństwa, w tym również polityków i mediów, na temat spójności polityki na rzecz rozwoju, jako istotnego wymiaru współpracy rozwojowej.

O nas

Grupa Zagranica to platforma skupiająca 61 polskich organizacji pozarządowych zaangażowanych we współpracę rozwojową i wspieranie demokracji oraz w pomoc humanitarną i edukację globalną. Głównym celem Grupy Zagranica jest budowanie sprawnego i kompetentnego polskiego sektora pozarządowego, stabilnego instytucjonalnie i finansowo, rozpoznawanego i traktowanego jako ważny element polityki zagranicznej i społecznej państwa, który skutecznie przyczynia się do rozwoju krajów uboższych.

Kontakt

GRUPA ZAGRANICA

ul. Noakowskiego 10/6A, 00-666 Warszawa

tel. 22 299 01 05

e-mail: grupa@zagranica.org.pl

www.zagranica.org.pl